

Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW) KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Ondertiteling

Cornips, L.

published in

Limburgsch Dagblad
2014

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in KNAW Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Cornips, L. (2014). Ondertiteling. *Limburgsch Dagblad*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

pure@knaw.nl

taalcultuur

Leonie Cornips (1960, Heerlen), bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de Universiteit Maastricht, doet onderzoek naar de relatie tussen de gesproken talen en dialecten in Limburg en de identiteit die eraan ontleend wordt. Hier doet ze tweewekelijks persoonlijk verslag van haar zoektocht.

Ondertiteling

Familie, vrienden en collega's vertellen in de TROS-documentaire van 5 maart *Het verhaal van Rowwen Hèze*. Ook mij valt onmiddellijk de ondertiteling op die de Limburgse Nederlandstaligen in deze documentaire apart zetten. De bandleiden, manager Rudy Havermans en documentairemaker Leon Giesen, krijgen ondertitels toebedeeld, maar theaterregisseur Frank Lammers, ex-manager Rob de Jong en journalist Leon Verdonschot niet. Kortstondig is er twijfel bij muziekuitgever Hans Kusters: zijn ondertitels verdwijnen alras.

Wim Ortjens van Regiobranding Zuid-Limburg stoort zich eraan, stuurt zijn tweet de wereld in en vertelt een dag later op radio L1: 'Als iemand slecht verstaanbaar is, mag je hem ondertitelen. Als hij Limburgs spreekt, de taal Limburgs, dan moet je hem ondertitelen, dat is een andere taal. Maar als iemand gewoon beschaafd correct Nederlands spreekt met een regionaal accent, dan moet je hem niet ondertitelen.' De manager van Rowwen Hèze laat echter aan *Novum Nieuws* weten: 'Het is goed dat het werd ondertiteld, want dat heeft enkel te maken met de verstaanbaarheid.'

In de andere muziekdocumentaires van deze TROS-serie komen geen ondertitels voor. Niet in die over Guus Meeuwis met veel Brabants Nederlands en niet in die over Ali B. met veel Marokkaans Nederlands. Ondertitelen is kostbaar, dus zo'n beslissing gaat niet over een nacht ijs.

Is het inderdaad zo eenvoudig dat ondertiteling uitsluitend met verstaanbaarheid te maken heeft? In 2005 hebben mijn collega's Reinhild van Kerckhove en Annick de Houwer van de Universiteit van Antwerpen 409 Nederlandstalige televisieprogramma's op de Vlaamse publieke omroep VRT en de commerciële zender VTVM onderzocht op de praktijk van ondertitelen. En er blijkt inderdaad een relatie te zijn tussen het gebruik van ondertitels en het soort Nederlands dat te beluisteren valt. Maar die relatie verandert met het soort televisieprogramma! Fictie (soaps, series en films) laat iets heel anders zien dan non-fictie (nieuws,

documentaires en entertainment). De Vlaamse televisiekijker krijgt bij fictie geen ondertitels te zien voor het regionale Nederlands uit Vlaanderen, maar wel voor het noordelijk Nederlands uit Nederland. Baantjer is altijd ondertiteld in Vlaanderen. Maar, en nu komt het verrassende, diezelfde Vlaming krijgt precies het tegenovergestelde voorgeschoteld bij non-fictie. In nieuws, documentaires en entertainment is het regionale Nederlands opeens ondertiteld, maar het noordelijke Nederlands niet! Er is dus meer aan de hand dan 'verstaanbaarheid' alleen. Waarom zou anders het regionale Nederlands in Vlaanderen

'onverstaanbaar' zijn in non-fictie maar wel 'verstaanbaar' in fictie?

De praktijk van ondertitelen is dus interessant omdat 'verstaanbaarheid' een uitermate rekbaar begrip is. Zo is het een zeer geschikt middel om van boven af grenzen te trekken tussen welk soort Nederlands er op landelijk niveau wel en niet bij hoort. En dit roept spanning en emoties op. Wim Ortjens legt de vinger op de zere plek op L1

radio: 'Dit gaat niet over technische verstaanbaarheid, dit is gewoon een cultureel statement. Het statement van wij bepalen hier wat de norm is in Hilversum en de norm is Nederlands met een Randstedelijk accent.'

Die norm is ook nadrukkelijk zichtbaar, omdat het gebruik van ondertitels het gesproken woord niet letterlijk 'vertaalt' maar soms corrigeert. Specifiek regionaal aandoende 'me'-zinnen in de Rowwen Hèze documentaire als 'de haren gingen me zo rechtop staan' is gecorrigeerd in 'mijn haren gingen zo rechtop staan'. De ondertitelaars schieten hierin door, want de zich-zin 'toen heeft die zich de benen onder de kont gerend' zou zo uit de Van Dale kunnen komen. Toch is die onterecht vertaald in: 'toen heeft hij zijn benen onder z'n kont gerend'. De NOS-site meldt de dag erna dat veel boze mensen zich na de uitzending gemeld hebben, omdat Limburgers die Nederlands spreken, ondertiteld werden. Het fascinerende is nu dat al die mensen uit Limburg, samen met Wim Ortjens, via Twitter razendsnel dit stukje ruimte op de landelijke televisie konden veroveren.

